

PRZYSZŁOŚĆ EUROPY

Janusz Józef Węc, Debata w Unii Europejskiej na temat drugiej reformy ustrojowej (2011-2012)

Debata na temat drugiej reformy ustrojowej rozpoczęła się w Unii Europejskiej pod koniec 2011 r. Nowa reforma miałyby uzupełnić zmiany w ustroju Unii Europejskiej dokonane na mocy traktatu lizbońskiego z 13 grudnia 2007 r. W pierwszej części artykułu przedstawione zostały stanowiska najważniejszych państw, których przedstawiciele aktywnie uczestniczyli w tej debacie lub w brali udział pracach Grupy Refleksyjnej ds. Przyszłości Unii Europejskiej, zaś w części drugiej zaprezentowano opinie instytucji Unii Europejskiej, w szczególności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej, na temat proponowanej reformy. O ile trzy raporty Hermana Van Rompuy'a, opracowane we współpracy z Barroso, Draghim i Junckerem, a przedstawione Radzie Europejskiej w czerwcu, październiku i grudniu 2012 r., doprowadziły do opracowania planu działań zmierzających do ukończenia procesu konstytuowania Unii Gospodarczej i Walutowej poprzez stworzenie zintegrowanych ram finansowych, budżetowych i gospodarczych, a w konsekwencji do przezwyciężenia kryzysu zadłużeniowego w strefie euro, o tyle raport Grupy Refleksyjnej ds. Przyszłości Unii Europejskiej z września 2012 r. zawierał postulat przeprowadzenia drugiej w historii, kompleksowej reformy ustrojowej całej Unii Europejskiej. Idea ewentualnego przekształcenia Unii Europejskiej w Unię Polityczną została odroczone przynajmniej na kilka lat.

Bogdan Koszel, Od Konstytucji dla Europy do "traktatu reformującego"

Od początku XXI w. w Unii Europejskiej zapoczątkowana została debata na przyszłym modelu ustrojowym tej organizacji i koniecznością dokonania niezbędnych zmian instytucjonalnych, które przygotowałyby ją do działania w coraz to szybciej globalizującym się świecie. Dyskusja, która toczyła się w latach 2000-2002 zaowocowała podjęciem prac przez Konwent Europejski, który w czerwcu 2003 r. przygotował śmiały projekt Konstytucji dla Europy. Wskutek oporu wielu państw obawiających się utraty suwerenności, a zwłaszcza po negatywnych referendach we Francji i Holandii w końcu maja i na początku czerwca 2005 r. traktat konstytucyjny nie został przyjęty. Dzięki porozumieniu francusko-niemieckiemu został on odpowiednio zmodyfikowany i przyjął postać „traktatu reformującego” („uproszczonego”). Usunięte zostały z niego te elementy, które mogły kojarzyć się z projektem wcześniejszej eurokonstytucji. Jak się jednak ocenia przyjęty w grudniu 2007 r. traktat lizboński zachował około 80% substancji starego traktatu konstytucyjnego.

Sebastian Wojciechowski, Współczesne problemy Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej

Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony Unii Europejskiej (WPBiO UE) jest przedmiotem licznych i bardzo różnorodnych publikacji. Znaczna część spośród nich ma jednak przede wszystkim charakter opisowy a nie analityczny, koncentrując się np. na ukazaniu genezy powyższego zagadnienia, jego głównych etapów, instytucji czy podstaw prawnych. Zbyt mało uwagi poświęca się natomiast m.in.: próbie systematyzacji elementów tworzących WPBiO, ukazaniu przyczyn problemów występujących w tym sektorze integracji, ich klasyfikacji czy zaprezentowaniu konsekwencji takiego stanu rzeczy. Kwestie te uczyniono przedmiotem rozważań zawartych w prezentowanej publikacji.

Izabela Wróbel, Quasi-prawodawcza inicjatywa obywatelska jako element demokracji uczestniczącej w systemie prawnoinstytucjonalnym Unii Europejskiej

Celem artykułu jest przedstawienie postanowień pierwotnego i wtórnego prawa Unii Europejskiej odnoszących się do inicjatywy obywatelskiej na poziomie ponadpaństwowym, służących ich wdrożeniu rozwiązań organizacyjnych i infrastrukturalnych oraz pierwszych doświadczeń w stosowaniu przyjętych norm prawnych, procedur administracyjnych i środków informacyjno-komunikacyjnych. Analiza podstaw prawnych ma na celu umiejscowienie europejskiej inicjatywy obywatelskiej w zaproponowanych dotąd przez doktrynę klasyfikacjach samej demokracji i jej instrumentów oraz dostosowanie ujęć teoretycznych dotyczących państw do potrzeb badań nad organizacją międzypaństwową o charakterze integracyjnym. Analiza przebiegu i rezultatów dotychczasowego stosowania przepisów prawnych dotyczących europejskiej inicjatywy obywatelskiej zmierza do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy i jak realizowane jest w praktyce bezpośrednie władztwo obywateli Unii Europejskiej na szczeblu tej organizacji. Badaniu podlega przede wszystkim kwestia, czy rzeczywistym skutkiem wejścia w życie Traktatu z Lizbony jest znaczące poszerzenie zakresu demokracji uczestniczącej oraz czy obywatele europejscy są zainteresowani korzystaniem z nowego instrumentu tej demokracji, jakim jest inicjatywa ludowa na poziomie ponadpaństwowym.

Radosław Grodzki, Bezpieczeństwo wewnętrzne Unii Europejskiej a stosunki transatlantyckie

Artykuł dotyczy problemu wpływu stosunków transatlantyckich na kształtowanie bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej, zwłaszcza w kontekście nasilania się zagrożeń o charakterze niekonwencjonalnym. Ukazuje też zależność pomiędzy zdolnością do współkształtowania międzynarodowego środowiska bezpieczeństwa, a utrzymywaniem silnej pozycji na arenie międzynarodowej i możliwościami nieskrępowanego rozwoju.

U progu XXI w. kwestie bezpieczeństwa wewnętrznego UE, zostały silnie skorelowane z bezpieczeństwem międzynarodowym w szerokim zakresie tego pojęcia. Widoczne to jest zwłaszcza w stosunkach transatlantyckich, gdzie rosną oczekiwania wobec Unii, do odgrywania roli partnerskiej dla Stanów Zjednoczonych i brania na siebie odpowiedzialność za własne bezpieczeństwo, w większym zakresie niż dotychczas.

Jadwiga Kiwerska, Wyznaczniki polityki amerykańskiej wobec Europy

Obecnie obserwujemy nowe elementy w amerykańskiej polityce wobec Europy. Związane jest to ze zmieniającymi się realiami początku XXI wieku, w tym pojawieniem się nowych potęg, stanowiących wyzwanie dla USA. W sytuacji, gdy Europa w ograniczonym tylko stopniu spełnia oczekiwania Waszyngtonu jako ważnego gracza na arenie międzynarodowej, przestaje być ona priorytetem w polityce Stanów Zjednoczonych. Dokonujący się zatem „pivot” Ameryki ku Azji/Pacyfikowi, z pewnością nie pozostanie bez wpływu na relacje transatlantyckie. Istnieje realna groźba obniżenia ich rangi i znaczenia. Z drugiej strony, należy podkreślić, że mimo wszystko wspólnota zasad i wartości czyni z Europy/Unii Europejskiej czołowego partnera Waszyngtonu w rozwiązywaniu wielu globalnych i regionalnych problemów.

Krzysztof Malinowski, Europa i USA wobec przyszłości Sojuszu Północnoatlantyckiego

Konsolidacja Sojuszu Północnoatlantyckiego oparta o nowy podział zadań i obowiązków jest obecnie kluczową sprawą dla przyszłości stosunków transatlantyckich. Nowa Koncepcja strategiczna z Lizbony (2010) miała zahamować rozbieżności pomiędzy państwami członkowskimi w kluczowych sprawach dotyczących przyszłości Sojuszu i przywrócić jego spójność. Wynikały one z napięcia między pierwotnymi funkcjami NATO, tj. obroną zbiorową i pogłębianiem współpracy transatlantyckiej, a zadaniami wiążącymi się z pozimnowojenną rolą Sojuszu na obszarze pozatraktatowym. Koncepcja miała przygotować go lepiej do reagowania na zagrożenia nowego typu, jak np. atakiem bronią raketową, atakami cyberterrorystycznymi, czy wyzwaniem w zakresie bezpieczeństwa energetycznego. Implementację Koncepcji utrudniały takie niekorzystne czynniki jak skutki kryzysu finansowego w USA i UE, czy strategiczny zwrot USA w kierunku Pacyfiku. Szczyt w Chicago (2012) dał asumpt do silniejszej integracji militarnej państw członkowskich Sojuszu i nowego podziału ciężarów między Europę i USA jako niezbędnych przesłanek dalszego jego istnienia.

Marta Götz, Gospodarcze aspekty stosunków transatlantyckich

W obliczu wyzwań wywołanych kryzysem można obserwować i spodziewać się dalszego ograniczenia intensywności i zakresu współpracy ekonomicznej w ramach relacji transatlantyckich. Priorytetem stają się dla każdej ze strony własne gospodarki. W UE koordynacja i rozwiązywanie wewnętrznych problemów odbywać się może kosztem zarzucenia czy zawieszenia czasowego postępów we współpracy z USA. Jednocześnie potencjał, jaki oferuje realizacja Wspólnego Transatlantyckiego Rynku stanowi wyjątkową szansę dla obu stron i może stać się remedium na (po)kryzysowe trudności.

Ilona Romiszewska, Chiny jako partner gospodarczy USA i Unii Europejskiej

Przedmiotem rozważań jest rozwój stosunków gospodarczych pomiędzy USA a Chinami oraz Unią Europejską a Chinami w pierwszym i na początku drugiego dziesięciolecia XXI w. Uwagę zwraca coraz aktywniejsza rola Chin na arenie międzynarodowej, które dynamicznie rozwijają nie tylko wymianę handlową, ale także stają się jednym z największych na świecie eksporterów kapitału a także podejmują starania o umiędzynarodowienie własnej waluty. W efekcie jesteśmy świadkiem formowania się świata wielobiegunowego, co oznacza koniec - zbudowanego na osi transatlantyckiej. Stanowi ona jakościowo nowe wyzwanie dla USA oraz Unii Europejskiej i powoduje wzrost ich zaangażowania w całym regionie Pacyfiku. Zauważono także, iż przyczyny tej azjatyckiej orientacji wydają się odmienne. Unia Europejska poszukuje przede wszystkim możliwości współdziałania gospodarczego, chociaż zarówno na płaszczyźnie wspólnotowej, jak i bilateralnej realizowanych jest wiele innych inicjatyw. Tymczasem dla USA zaangażowanie to ma nie tylko wymiar stricte gospodarczy, znacznie ważniejsze wydaje się być starania USA o ograniczenie strefy wpływów Państwa Środka, budowanej na bazie dynamicznie rozwijającego się potencjału gospodarczego tego kraju. To sprawia, iż stosunki sino-europejskie w porównaniu z sino-amerykańskimi sprawiają wrażenie bardziej stabilnych i są pozbawione aż tak wielu głęboko dzielących i spornych spraw.

Artur Wejkszner, Zaangażowanie UE w rozwiązywanie kryzysów regionalnych w Afryce Północnej

W artykule zwrócono uwagę na szereg istotnych aspektów związanych z zaangażowaniem Unii Europejskiej w rozwiązywanie kryzysów regionalnych w Afryce Północnej. Wskazano w szczególności, iż UE nie dysponuje adekwatnym i wystarczającym instrumentarium, które można byłoby wykorzystać w reakcji na pojawiające się zagrożenia dla stabilizacji, pokoju i bezpieczeństwa regionalnego. Podkreślono, iż państwa członkowskie UE, działając niekiedy unilateralnie, uwzględniają w swych działaniach specyfikę państw arabskich i starają się w sposób konstruktywny, w ramach posiadanych możliwości, wpływać na redukcję zagrożeń, zwłaszcza o asymetrycznym charakterze, dla bezpieczeństwa poszczególnych państw i całego regionu. Kluczowym przykładem takiego zaangażowania, omówionym w artykule, był przykład Libii. Ujawnił on, z jednej strony, wysoce efektywny wkład UE w rozwiązywanie kryzysów humanitarnych, z drugiej zaś brak wystarczającego zaangażowania w polityczno-wojskową aktywność społeczności międzynarodowej, mającą na celu jak najszybsze zakończenie kryzysu libijskiego.

Anna Potyrała, Działania zewnętrzne Unii Europejskiej wobec państw nieuznawanych

Celem artykułu jest prezentacja i ocena stanowiska Unii Europejskiej wobec państw nieuznawanych. Realizacja idei wspierania pokoju i demokracji, wolności i równości oraz poszanowania praw człowieka, w tym praw mniejszości – wartości stanowiących podstawę funkcjonowania Unii Europejskiej – jest szczególnie problematyczna w odniesieniu do nowych organizmów państwowych. Wobec ich niepodległości UE nie jest w stanie przyjąć jednolitego stanowiska, pozwalającego na pogodzenie prawa do samostanowienia z koniecznością zagwarantowania suwerennych praw państw poprzedników. W omówionych w artykule przypadkach stanowisko Unii Europejskiej wobec nowych tworów państwowych jest podyktowane kilkoma czynnikami. Pierwszym jest chęć odgrywania kluczowej roli na arenie międzynarodowej, przejawiającej się w prowadzeniu działań skierowanych na zagwarantowanie pokoju i bezpieczeństwa w regionach objętych konfliktami. Drugim jest jednocześnie dążenie do przestrzegania podstawowych zasad uznanych przez społeczność międzynarodową po drugiej wojnie światowej, tj. suwerennej równości państw oraz prawa narodów do samostanowienia. Kształt działań zewnętrznym Unii Europejskiej wobec państw nieuznawanych nadaje również stanowisko innych, kluczowych aktorów międzynarodowych. Wskazane czynniki determinują stanowisko UE wobec państw nieuznawanych, określane mianem zaangażowanie bez uznania.

Paweł Malendowicz, Ruch anarchistyczny w Europie w początkach XXI wieku

Ruch anarchistyczny działający na terenie Europy stanowi element międzynarodowego (w składzie) i globalnego (w zasięgu) protestu antyglobalizacyjnego. Nie sprzeciwia się wszystkim wymiarom globalizacji, ale tym, które są niezgodne z celami i wartościami anarchizmu sformułowanymi jeszcze w XIX wieku. Współtworzy, inspiruje lub uczestniczy w takich ruchach sieciowych o charakterze antyglobalizacyjnym, jak: No Border, Food Not Bombs, No One Is Illegal, People Global Action, Reclaim the Street, Critical Mass. Przede wszystkim sprzeciwia się gospodarczemu neoliberalizmowi i utrwalaniu władzy, tym razem nie tylko instytucji państwa, ale ośrodków gospodarczych i finansowych.

Magdalena Dobkiewicz, Eurożargon. Czy istnieje europejska nowomowa?

Artykuł jest próbą psycholingwistycznego ujęcia idei Unii Europejskiej i funkcjonującego w jej ramach języka, poprzez analizę semantyczną pojęć eurożargonu. Licząca ponad pół wieku działalność Unii Europejskiej, na którą składały się oficjalne spotkania, negocjacje, niezliczone dokumenty i regulacje, doprowadziła do powstania obfitej terminologii. Oficjalna (podana przez Unię Europejską) nazwa dla tej terminologii to eurożargon. Zostanie on ukazany na tle ogólnej terminologii unijnej. W artykule przedstawiono wyniki analizy terminów funkcjonujących w ramach eurożargonu, który stosowanie zmierza do nominalizacji rzeczywistości, a tym samym nadania projektowi „Unii” wymiaru odrębnego ‘bytu’, istnienia także w rzeczywistości językowej. W ramach rozważań podjęto także zagadnienie wpływu eurożargonu na język polski, a także próbę odpowiedzi na pytanie, czy istnieje europejska nowomowa?

Maciej Korsak, Nowe horyzonty Europy. Rozważania na temat przyszłości Unii Europejskiej

Unia Europejska znalazła się w punkcie zwrotnym swojego rozwoju. Pragmatyczny wymiar integracji, ukierunkowany na pomnażanie bogactwa, który zdominował wyobrażenia, co do roli wspólnoty nie wystarczy by przezwyciężyć kryzysy dotykające Europę. W niedalekiej przyszłości, ratunkiem i możliwością odzyskania przez UE pozycji globalnego gracza, może okazać się zacieśnienie stosunków lub nawet włączenie w jej struktury Turcji i Rosji – państw leżących na styku Europy i Azji, które dysponują wzrastającym potencjałem gospodarczym i militarnym. Nie bez znaczenia jest także rola nowych państw, które przystąpiły do UE w 2004 roku. Charakteryzująca je stabilność gospodarcza może okazać się nieoceniona przy tworzeniu nowych sojuszy w Europie i przesunięcie ciężaru z bogatej Europy Zachodniej i pozostającej na dorobku Europy Wschodniej, na stabilną północ i pogrążające się w kryzysie południe. Nowym motorem unijnego rozwoju mogłaby stać się Polska, zastępując u boku Niemiec Francję lub Wielką Brytanię. Jednak problemem, który musi zostać rozwiązany w pierwszej kolejności, jest odnalezienie nowego, pozaekonomicznego celu, jednoczącego społeczeństwa europejskie, w których coraz częściej odzywają się tendencje nacjonalistyczne i głosy, postulujące powrót do Europy Ojczyzn. Odnalezienie takiego celu, może stać się nowym, wewnętrznym źródłem mobilizacji i pozwolić Unii na powrót do wartości, na których została ufundowana.

Jacek Kubera, Algierczycy we Francji. Jaka integracja?

Artykuł przedstawia przyczyny (współczesne i historyczne, społeczne, ekonomiczne i polityczne) zauważanych przez badaczy społecznych trudności integracji Francuzów pochodzenia algierskiego błędne, zdaniem autora, kojarzonych dziś głównie z „problemem młodych z przedmieść”. Tekst prezentuje genezę kontaktów francusko-algierskich, najważniejsze etapy historii imigracji algierskiej we Francji oraz elementy francuskiego życia społecznego (w tym publicznego), które sprawiają, że imigranci algierscy drugiego i trzeciego pokolenia, pomimo ich niewątpliwego zakorzenienia w kulturze francuskiej, ujawniają wielokrotnie dwie silne i często uważane za przeciwstawne identyfikacje narodowe: algierską i francuską.